

Co sprawdzaliśmy na *Sprawdzianie 2008*?

(materiał dla uczniów, rodziców i nauczycieli)

Prezentujemy zadania z arkusza egzaminacyjnego „Jasne jak słońce”. Przy każdym zadaniu podajemy nazwę sprawdzanego obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych i opis czynności ucznia. Ponadto w zadaniach zamkniętych od 1. do 20. zaznaczyliśmy poprawne odpowiedzi, a w zadaniach wymagających zapisania rozwiązania zamieściliśmy przykłady prac ocenionych na maksymalną liczbę punktów.

Za poprawne rozwiązanie zadań od 1. do 20. można było uzyskać po 1 pkt. Przy zadaniach od 21. do 25. liczbę punktów możliwą do zdobycia podajemy w opisie czynności ucznia.

Najlepszym sposobem analizy zamieszczonego materiału jest jego wspólna lektura przez uczniów i rodziców oraz uczniów i nauczycieli.

Arkusz egzaminacyjny *Jasne jak słońce*

Tekst do zadań od 1. do 3.

Słońce jest gwiazdą, która świeci już od kilku miliardów lat. To właśnie ono zapewnia znosne do życia temperatury na naszej planecie. Jego ciepło sprawia, że wody oceanów parują, by potem przerodzić się w życiodajne deszcze. Dzięki promieniom słonecznym rośliny mogą rosnąć i zaopatrywać nas w pokarm. Jednym słowem – bez Słońca życie na Ziemi nie byłoby możliwe. Nie trzeba się jednak martwić, że zgaśnie. Będzie świecić jeszcze przez kolejne miliardy lat.

Od najdawniejszych czasów Słońce było przez ludzi obserwowane, wykorzystywane do określania czasu, a nawet czczone jako bóstwo. Prastare miejsca kultu, kamienne kręgi, budowano najczęściej tak, by miały związek ze wschodem lub zachodem Słońca na początku wiosny lub lata. Najbardziej znanym spośród zachowanych do dziś jest potężny krąg Stonehenge w Anglii, zbudowany kilka tysięcy lat temu. Niektórzy uczeni uważają, że mógł służyć do przewidywania zaćmień Słońca.

Zaćmienie Słońca jest niezwykłym zjawiskiem. Powstaje, gdy Księżyc znajdzie się między Słońcem a Ziemią. Słońce zostaje wtedy zasłonięte przez Księżyc, którego cień pada na Ziemię. Podczas całkowitego zaćmienia Księżyc zupełnie zasłania tarczę słoneczną. Wtedy w ciągu dnia, na krótki czas, zapada ciemność, spada temperatura, a rośliny i zwierzęta reagują tak, jakby zbliżała się noc. W tym samym miejscu na Ziemi zjawisko całkowitego zaćmienia Słońca można obserwować przeciętnie tylko raz na kilkaset lat. Częściej występują zaćmienia, podczas których Księżyc nie zasłania tarczy słonecznej całkowicie. Nazywamy je częściowymi zaćmieniami Słońca.

Na podstawie: E. Übelacker, *Słońce*, Wrocław 1992.

Zadania	Obszar umiejętności	Uczeń:
1. Słońce jest ważne dla Ziemi, ponieważ A. istnieje już od miliardów lat. B. dostarcza ciepła i światła. C. było kiedyś obiektem kultu. D. można je obserwować.	czytanie	przetwarza informacje zawarte w tekście popularnonaukowym

<p>2. Które zjawiska występują najrzadziej?</p> <p>A. Całkowite zaćmienia Słońca. B. Częściowe zaćmienia Słońca. C. Wschody i zachody Słońca. D. Astronomiczne zmiany pór roku.</p>	czytanie	wnioskuje na podstawie informacji zawartych w tekście popularnonaukowym
<p>3. Całkowite zaćmienie Słońca występuje wtedy, gdy</p> <p>A. niebo jest całkowicie zachmurzone. B. na Ziemi zapada ciemna, głęboka noc. C. <u>Księżyc zasłania całą tarczę słoneczną.</u> D. Ziemia rzuca cień na Słońce.</p>	czytanie	odczytuje informację z tekstu popularnonaukowego
<p>4. W Europie Środkowej można było obserwować całkowite zaćmienia Słońca w latach 1706 i 1954. W których to było wiekach?</p> <p>A. XIX i XX <u>B. XVIII i XX</u> C. XVIII i XIX D. XVII i XIX</p>	rozumowanie	ustala wieki, w których miały miejsca określone wydarzenia

Tekst do zadań od 5. do 7.

11 sierpnia 1999 r. w Polsce można było zaobserwować częściowe zaćmienie Słońca. Oto wyniki obserwacji tego zjawiska w niektórych miastach:

Miejsce	Godzina			Część tarczy słonecznej zakryta podczas środka zaćmienia
	początku zaćmienia	środka zaćmienia	końca zaćmienia	
Gdańsk	11.30	12.47	14.04	0,819
Kraków	11.30	12.51	14.12	0,919
Poznań	11.26	12.45	14.04	0,878
Szczecin	11.23	12.41	14.00	0,864
Wałbrzych	11.25	12.45	14.05	0,924

Na podstawie: www.zjawiska.art.pl

<p>5. W środku zaćmienia Słońce było najbardziej zakryte w</p> <p>A. Krakowie. B. Gdańsku. <u>C. Wałbrzychu.</u> D. Poznaniu.</p>	czytanie	odczytuje miasto, w którym wystąpiło największe natężenie zjawiska
<p>6. W Krakowie środek zaćmienia nastąpił o godzinie</p> <p><u>A. 12.51</u> B. 11.30 C. 14.12 D. 12.45</p>	czytanie	odczytuje godzinę środka zjawiska w podanym mieście

<p>7. Jak długo można było obserwować zaćmienie Słońca w Poznaniu?</p> <p>A. 1 godz. i 19 min B. 1 godz. i 41 min C. 3 godz. i 22 min <u>D. 2 godz. i 38 min</u></p>	<p>wykorzystywanie wiedzy w praktyce</p>	<p>oblicza czas trwania zjawiska</p>
<p>Tekst do zadania 8.</p>		
<p>Słownik podaje trzy znaczenia słowa <i>słońce</i>: SŁOŃCE 1. «gwiazda najbliższa Ziemi, centralne ciało Układu Słonecznego» 2. «światło, blask wysyłane przez to ciało» 3. <i>pieszczotliwie</i> «osoba ukochana lub bardzo lubiana»</p>		
<p>8. Jej włosy lśniły w słońcu. W tym zdaniu użyto słowa <i>słońce</i> w znaczeniu</p> <p>A. 1. i 2. <u>B. 2.</u> C. 3. D. 2. i 3.</p>	<p>korzystanie z informacji</p>	<p>wyjaśnia znaczenie użytego w zdaniu wyrazu na podstawie artykułu hasłowego ze słownika</p>
<p>9. Powiedzenie <i>to jasne jak słońce</i> znaczy, że coś jest</p> <p>A. mądre. B. błyszczące. C. gorące. <u>D. oczywiste.</u></p>	<p>czytanie</p>	<p>rozumie przenośny sens powiedzenia</p>
<p>Tekst do zadań od 10. do 13.</p>		
<p style="text-align: center;">Słońce i sosny</p> <p>Zanim słońce nad wieczorem zajdzie sosen będzie się czepiało uparcie.</p> <p>Nie stoczy się za te sosny prędzej aż nasyci je czerwienią jak pędzle.</p> <p>Ruda farba po pniach igłach pocieknie. Sosny niebo pomalują jak najpiękniej.</p> <p>Każdy obłok. Każdą chmurkę białą.</p> <p>Będzie niebo rudziało gorzało. Zwęgli się na sadze najczarniejsze.</p> <p>Aż je brzoza rano wiechciem liści przetrze.</p> <p style="text-align: center;">Joanna Kulmowa</p>		

<p>10. Wiersz jest poetyckim opisem</p> <p>A. pożaru w lesie. B. zaćmienia Słońca. <u>C. zachodu słońca nad lasem.</u> D. całego słonecznego dnia.</p>	czytanie	interpretuje wiersz – od- czytuje sens (temat)
<p>11. W której zwrotce występuje porów- nanie?</p> <p>A. W pierwszej. <u>B. W drugiej.</u> C. W trzeciej. D. W ostatniej.</p>	czytanie	wskazuje zwrotkę, w której występuje określony środek stylistyczny – porównanie
<p>12. Przepisanie w wierszu ludzkich za- chowań słońcu oraz drzewom to</p> <p>A. epitet. B. porównanie. <u>C. przenośnia.</u> D. dźwiękonaśladownictwo</p>	czytanie	rozpoznaje cechy przenośni
<p>13. W jakim znaczeniu zostało użyte sło- wo <i>wiecheć</i> w ostatniej zwrotce?</p> <p><u>A. Pęk.</u> B. Stos. C. Sterta. D. Wianek.</p>	czytanie	rozumie z kontekstu zna- czenie użytego w wierszu słowa
<p>14. Aby wyjaśnić znaczenie słowa <i>go- rzeć</i>, sięgniesz do słownika</p> <p>A. ortograficznego. <u>B. języka polskiego.</u> C. przyrodniczego. D. terminów literackich.</p>	korzystanie z informa- cji	wskazuje słownik, w któ- rym znajdzie znaczenie podanego słowa

Tekst do zadania 15.

Kartki z kalendarza

LUTY	2007
1	
CZWARTEK	
<i>Wschód Słońca 7.17</i>	
<i>Zachód Słońca 16.22</i>	

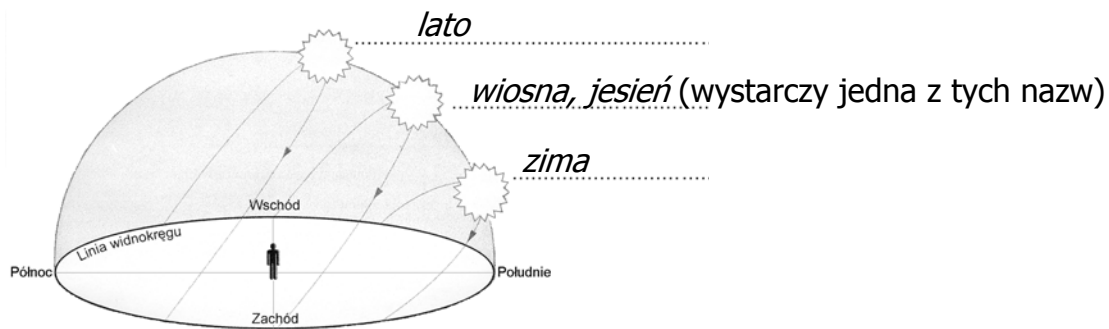
MARZEC	2007
1	
CZWARTEK	
<i>Wschód Słońca 6.23</i>	
<i>Zachód Słońca 17.14</i>	

<p>15. Dzień 1 marca był dłuższy niż dzień 1 lutego o</p> <p>A. mniej niż godzinę. B. więcej niż godzinę, ale mniej niż o półtorej godziny. <u>C. więcej niż półtorej godziny, ale mniej niż o dwie godziny.</u> D. więcej niż dwie godziny.</p>	rozumowanie	porównuje różnice liczb
--	-------------	-------------------------

<p>16. We wtorek sprzedano 35 butelek wody mineralnej, a w środę 3 razy więcej. Ile łącznie butelek wody sprzedano we wtorek i środę?</p> <p>A. 105 B. 73 C. 38 D. 140</p>	<p>wykorzystywanie wiedzy w praktyce</p>	<p>oblicza wielokrotność danej liczby</p>
<p>17. Na straganie wystawiono do sprzedaży 48 plażowych czapek. Przed południem sprzedano połowę z nich, a po południu $\frac{1}{3}$ pozostałych. Ile czapek sprzedano po południu?</p> <p>A. 8 B. 16 C. 24 D. 32</p>	<p>wykorzystywanie wiedzy w praktyce</p>	<p>oblicza ułamek liczby</p>
<p>18. Wypożyczenie kajaka na pół godziny kosztuje 2,50 zł. Ile złotych trzeba zapłacić za wypożyczenie kajaka na 3,5 godziny?</p> <p>A. 7,50 B. 8,75 C. 10 D. 17,50</p>	<p>wykorzystywanie wiedzy w praktyce</p>	<p>oblicza koszt wypożyczenia sprzętu sportowego na podstawie ceny jednostkowej</p>
<p>19. Ewa opalała się na słońcu przez 7 kolejnych dni. Pierwszego dnia opalała się przez 10 minut, a każdego następnego o 5 minut dłużej niż w poprzednim dniu. Ile minut Ewa opalała się siódmego dnia?</p> <p>A. 40 B. 45 C. 30 D. 35</p>	<p>rozumowanie</p>	<p>zwiększa daną liczbę o wielokrotność innej liczby</p>
<p>20. Gnomon to ustawiony pionowo prosty pręt, który w słoneczne dni rzuca cień. Najdokładniej możemy wyznaczyć kierunek północny, obserwując cień gnomonu</p> <p>A. rano. B. przed południem. C. w południe. D. po południu.</p>	<p>rozumowanie</p>	<p>rozumie zależność między kierunkiem cienia a porą dnia</p>
<p>21. Rysunek pokazuje obserwowaną z Ziemi pozorną drogę Słońca po niebie i wysokość Słońca nad widnokregiem w różnych porach roku. Uzupełnij ten rysunek, wpisując w wykropkowane miejsca nazwy odpowiednich pór roku.</p>	<p>rozumowanie</p>	<p>rozpoznaje porę roku na podstawie przedstawionych na rysunku pozornych dróg Słońca nad widnokregiem</p> <p>[1 punkt]</p>

Przykład dobrej pracy

22. W pewnym momencie cień Agaty był 2,5 razy dłuższy niż jej wysokość. Jaka długość miał jej cień, jeśli Agata ma 164 cm wzrostu? Długość cienia wyraż w metrach.
Zapisz obliczenia.
Odpowiedź: Cień Agaty miał ..... m długości.

rozumowanie (2 pkt);
wykorzystywanie wiedzy w praktyce (1 pkt)

- ustala sposób obliczenia długości cienia [1 punkt]
- oblicza długość cienia [1 punkt]
- długość wyrażoną w centymetrach zamienia na metry [1 punkt]

Przykłady dobrych prac

Przykład 1.

$$2,5 \cdot 164 = 410 \text{ (cm)}$$

$$410 \text{ cm} = 4,10 \text{ m}$$

Odpowiedź: Cień Agaty miał 4,1 m długości.

Przykład 2.

$$164 \text{ cm} = 1,64 \text{ m}$$

$$2,5 \cdot 1,64 = 4,10 \text{ (m)}$$

Odpowiedź: Cień Agaty miał 4,1 m długości.

Przykład 3.

$$164:2 = 82$$

$$2 \cdot 164 = 328$$

$$82 + 328 = 410 \text{ (cm)}$$

$$410 \text{ cm} = 4,10 \text{ m}$$

Odpowiedź: Cień Agaty miał 4,1 m długości.

23. Podczas wycieczki w upalny dzień dzieci przeznaczyły na napoje 42 zł. Kupiły 16 kartoników soku jabłkowego. Ile najwięcej butelek wody mogły kupić dzieci za resztę pieniędzy?

Cennik do zadania 23.

Napój	Cena jednostkowa
sok jabłkowy	0,89 zł / kartonik
woda mineralna	1,60 zł / butelka

Zapisz obliczenia.

Odpowiedź: Dzieci mogły kupić najwięcej .....

rozumowanie (2 pkt);
wykorzystywanie
wiedzy w praktyce
(2 pkt)

- ustala sposób obliczenia kosztu zakupu na podstawie ceny jednostkowej [1 punkt]
- ustala sposób wyznaczenia reszty [1 punkt]
- wyznacza resztę [1 punkt]
- określa, ile razy jedna wielkość mieści się w drugiej [1 punkt]

Przykłady dobrych prac

Przykład 1.

$$16 \cdot 0,89 = 14,24$$

$$42 - 14,24 = 27,76$$

$$27,76 : 1,60 = 17,35$$

Odpowiedź: Dzieci mogły kupić najwięcej 17 butelek wody.

Przykład 2.

$$16 \cdot 0,89 = 14,24$$

$$15 \cdot 1,60 = 24$$

$$24 + 14,24 = 38,24 \text{ - 15 butelek}$$

$$38,24 + 1,60 = 39,84 \text{ - 16 butelek}$$

$$39,84 + 1,60 = 41,44 \text{ zł - 17 butelek}$$

Odpowiedź: Dzieci mogły kupić najwięcej 17 butelek wody.

Przykład 3.

$$16 \cdot 0,89 = 14,24$$

$$16 \cdot 1,60 = 25,6$$

$$14,24 + 25,6 = 39,84$$

$$39,84 + 3,20 = 43,04$$

$$43,04 - 1,60 = 41,44$$

Odpowiedź: Dzieci mogły kupić najwięcej 17 butelek wody.

Przykład 4.

$$16 \cdot 0,89 = 14,24$$

$$42 - 14,24 = 27,76$$

10 butelek - 16 zł

5 butelek - 8 zł

15 butelek - $16 + 8 = 24$ zł

17 butelek - $24 + 2 \cdot 1,60 = 24 + 3,20 = 27,20$ zł

Odpowiedź: Dzieci mogły kupić najwięcej 17 butelek wody.

24. Na podstawie mapy napisz kilkuzdaniową notatkę o przewidywanej pogodzie dla Polski na jutro.

pisanie (1 pkt);
korzystanie z informacji
(2 pkt)

- pisze na podany temat kilkuzdaniową komunikatywną notatkę [1 punkt]
- korzysta z informacji znajdujących się na mapie pogody [2 punkty]

Przykłady dobrych prac

Przykład 1.

Na północy kraju będzie słonecznie. W środkowej Polsce zachmurzenie częściowe z większymi przejaśnieniami. Na południu natomiast będą opady deszczu.

Przykład 2.

Jutro w Polsce północnej - na Pomorzu i Mazurach pogodnie, bezchmurne niebo. W środkowej części kraju częściowe zachmurzenie z przejaśnieniami. W południowym pasie pochmurno i opady deszczu.

Przykład 3.

Jutro w Polsce pogoda zróżnicowana. Cały dzień słoneczny tylko w części północnej, im dalej na południe, tym pogoda będzie się bardziej psuć. I tak w części środkowej chmury na przemian ze słońcem, a opady deszczu będą na południu.

25. *Jedynie pod słońcem!* Napisz o miejscu, które jest dla Ciebie wyjątkowe. Wyjaśnij, dlaczego.
Twoje wypracowanie powinno zająć co najmniej połowę wyznaczonego miejsca.

pisanie

- pisze na temat [3 punkty]
- dobiera celowo środki językowe [1 punkt]
(wypowiedź wyróżnia bogate słownictwo i żywy, barwny styl)
- pisze poprawnie pod względem językowym [2 punkty]
(0-1 bł. – 2 pkt; 2-3 bł. – 1 pkt; 4 i więcej – 0 pkt)
- przestrzega zasad ortografii [2 punkty]
(0-1 bł. – 2 pkt; 2-3 bł. – 1 pkt; 4 i więcej – 0 pkt)
- przestrzega zasad interpunkcji [1 punkt]
(dopuszczalne 3 błędy)

Przykłady dobrych prac

Przykład 1.

Jest na świecie wiele pięknych i zachwycających miejsc, ale dla mnie najważniejszy jest mój dom.

Byłem w wielu innych domach, we wspaniałych miejscach, ale jednak najlepiej czuję się we własnym, może nie za dużym, ale moim domu. Nie jest specjalnie bogaty i wygodny. Taki sobie zwyczajny. Jednak dla mnie najwspanialszy. Jest dla mnie ostoją, ciepłym kątem w zimowe dni.

Pełen wspomnień, pamiątek. W nim czuję się swobodnie, pewnie i bezpiecznie. Jest dla mnie miejscem, do którego zawsze się wraca. Oparciem, miejscem odpoczynku, nabrania sił na kolejny dzień. Dom jest jakby skarbcem wszystkiego, co mam. Moje książki, ubrania, meble, pamiątki i oczywiście rodzina.

Myślę, że każdy najlepiej się czuje we własnym domu. Każdy też może potwierdzić, że „wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej”. Ja czuję się w nim lepiej niż gdziekolwiek indziej.

Przykład 2.

Najpiękniejszym miejscem, jakie znam, jest plaża w Ustroniu Morskim. Tam najczęściej spędzam wakacje.

Gdy idę na plażę pod wieczór, widzę rudo-żółtą kulę zanurzającą się powoli w tafli niebieskiego morza. Żółtawy piasek lekko pieści moje stopy. Uwielbiam to miejsce.

Duża plaża, mało ludzi, białe mewy. Wysokie wydmy, na których zgrabnie kotłują się sosny głaskane przez wiatr. To miejsce po prostu przyciąga mnie co roku. To mój azyl.

I nie zachęcają mnie zagraniczne kurorty, gorące kraje. Ja nie chcę tam spędzać wakacji, wolę w Ustroniu, na plaży i w szumiącym, zimnym Bałtyku.

Nawet jak dorosnę i wyjadę za granicę, co roku będę wracać do kochanego Ustronia. Do Polski.

Przykład 3.

Moje wyjątkowe miejsce znajduje się w zaczarowanym lesie. Zbudowałam tam sobie domek, w którym spędzam bardzo dużo czasu. W nim czuję się swobodnie i bezpiecznie.

W moim domku mam przepiękne okno, przez które mogę obserwować różne ptaki. Kilka kroków od mojego domku płynie mała rzeczka. W tej rzeczce płynie krystalicznie czysta woda. Latem często się w niej kąpię.

Mój las jest najpiękniejszym miejscem na świecie. Wiem o nim tylko ja. To właśnie miejsce jest dla mnie wyjątkowe, jedyne pod słońcem.

Przykład 4.

Wyjątkowym miejscem jest dom mojej babci. Babcia mieszka skromnie, ale jest u niej bardzo przytulnie.

Gdy tam przychodzę, odpoczywam w ciszy i serdecznej babcinej atmosferze. Siadam w wygodnym fotelu, oglądam stare zdjęcia i pamiątki, słucham, jak babcia opowiada i wspomina.

Ja też opowiadam babci o tym, co u mnie i co w szkole, a potem babcia robi pyszną herbatę z sokiem i podaje swoje ciasto. Nic na świecie tak mi nie smakuje jak to ciasto i ta herbata. Bo moja babcia jest wyjątkowa i jej dom jest wyjątkowy. Takie jedyne pod słońcem miejsce, gdzie czuję się dobrze i bezpiecznie.

Przykład 5.

Moja babcia ma domek na przedmieściach mojego miasta. Na stryżku jest pokój mojej cioci. Ciocia mieszkała w nim, gdy chodziła do szkoły. Potem wyjechała i pokój używany jest jako gościnny. Ciocia pozwala mi grzebać w jej skarbach.

Bardzo lubię tam przesiadywać, oglądać jej zdjęcia, książki, zabawki i przymierzać jej sukienki. Ale najbardziej lubię oglądać jej rysunki. Ciocia jest artystką. Rysuje ilustracje do bajek dla dzieci. W szufladach i tekturowym pudle pełno jest starych szkiców. Lubię ustawiać je w ciągi i układać historyjki. Wydaje mi się wtedy, że jestem w świecie bajek i fantazji.

Jest to miejsce absolutnie wyjątkowe i nie da się porównać z innymi.